

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA IKKINCHI TILNI O'RGANISHDA UCHRAYDIGAN INTERFERENTIV XATOLIKLAR TAHLILI.

Axmadjonova Gulira'no Muxtorjon qizi

*Farg'ona davlat universiteti tayanch doktoranti
shahruzamehrimoh1993@gmail.com, +998905332993*

Annotatsiya: Ushbu maqolada tillararo aloqaning intensiv shakli bo'lmish interferensiya hodisasining lisoniy tabiati, bilingvizm, (o'zbek-tojik) sharoitda til o'rganishni yengillashtirish; til o'qitishda, o'rganishda yuzaga keladigan interferensiya bilan bog'liq xatoliklarni oldini olish va tuzatish; kishilarda nutq madaniyati hamda so'zlashuv odobini shakllantirishda interferensiyaning salbiy oqibatlarini kamaytirish kabi masalalarni yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: interferensiya, o'zlashma so'zlar, bilingvizm, polilingvist.

АНАЛИЗ ИНТЕРФЕРЕНЦИАЛЬНЫХ ОШИБОК ПРИ ОБУЧЕНИИ ВТОРОМ ЯЗЫКУ У УЧАЩИХСЯ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА.

Аннотация: В данной статье рассматривается лингвистическая природа феномена интерференции, которая представляет собой интенсивную форму межъязыкового общения, облегчения изучения языка в условиях лингвистики (узбекского-таджикский) предупреждение и исправление ошибок, связанных с вмешательством в преподавание и изучение языка; Освещены такие вопросы, как снижение негативных последствий вмешательства в формирование речевой культуры и речевого этикета у людей.

Ключевые слова: интерференция, заимствованные слова, лингизм, полилингвизм.

ANALYSIS OF INTERFERENTIAL ERRORS IN SECOND LANGUAGE LEARNING IN PRIMARY SCHOOL AGE STUDENTS.

Abstract: In this article, the linguistic nature of the phenomenon of interference, which is an intensive form of interlinguistic communication, facilitation of language learning in the conditions of linguism (Uzbek-Tajik) prevention and correction of errors related to interference in language teaching and learning; issues such as reducing the negative consequences of interference in the formation of speech culture and speech etiquette in people are highlighted.

Key words: interference, borrowed words, blingism, polylingualism.

KIRISH

Dunyo lingvistika fanida, shuningdek, interferensiya hodisasining til o‘qitish va nutq o‘rgatishda, boshqa til ta’limi jarayonlariga ta’sirini o‘rganish, uning tafakkur-til-nutq zanjirida aks etuvchi oqibatlarini bartaraf etish yo‘l-yo‘riqlarini ishlab chiqish muhimligi qayd etiladi. Binobarin, interferensiya hodisasining yuz berish va amalda bo‘lish mexanizmini tadqiq etish, tilda vujudga keladigan struktur-semantik o‘zgarishlarni jamiyatdagi lisoniy vaziyat hamda til, etnoslar o‘rtasidagi munosabatlar fonida o‘rganishga ko‘maklashadi hamda bu hol ushbu mavzuning dolzarbligini belgilab beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

O‘zbek tilshunosligida tillarni qiyoslab tadqiq qilish ishlari XI asrda Mahmud Koshg‘ariyning «Devonu lug‘otit turk», Mahmud Zamaxshariyning «Muqaddimat-ul adab» hamda XV asrda Alisher Navoiy tomonidan yozilgan «Muhokamatul lug‘atayn» asarlaridan boshlangan. Mahmud Koshg‘ariy bir oilaga mansub turkiy tillarni qiyoslab, ularning umumiy va farqli jihatlarini ko‘rsatib bergan. U ba’zi turkiy xalq va elatlarning ikki tilli ekanini va buning natijasida ularning tilida “buzuqlik” kuzatilishi haqida aytib o‘tadi.[1.65] Mahmud Zamaxshariyning «Muqaddimat-ul adab» asari o‘sha davrda arab tilining iste’molda bo‘lgan barcha so‘zlari, iboralarini qamrab olib, ularning ma’nolari, etimologiyasi yetarli darajada keng sharhlanadi. Unda fors, chig‘atoy (o‘zbek), mo‘g‘ul, turk tillariga doir ma’lumotlar ham berilgan. «Muqaddimat-ul adab» arabchadan fors, chig‘atoy mo‘g‘ul va turk tillariga tarjima qilingan. Manbalarda ta’kidlanishicha, asarning chig‘atoy tilidagi tarjimasi Zamaxshariyning o‘zi tomonidan amalga oshirilgan. Asarda fors, o‘zbek va mo‘g‘ul tillariga xos leksemalar qiyoslangan.[2] Tillarni qiyosiy o‘rganish va interferensiya hodisasi haqida o‘zbek tilshunosligida ham bir qancha ishlar amalga oshirilgan. O‘zbekistonda ilm-fanning, xususan, qiyosiy tilshunoslik va xorijiy tillar o‘qitish metodikasi fanlarining hamda interferensiyaning nazariy va amaliy masalalarini tadqiq etishga Y.D.Polivanov, A.K.Borovkov, D.Ishondadayev, J.Bo‘ronov, O.Azizov, H.G‘ulomov, O‘.K.Yusupov, H.Doniyorov, Sh.S.Alimov, H.Doniyorov, T.Rahmonov, M.Mirzayev, E.D.Panasenko, R.G.Baratov, M.Djusupov, D.D.Jalolov, O‘.K.Yusupov, K.J.Djurayev, E.X.Jurayev, M.Zokirov, Sh.I.Jo‘rayev [3]singari tilshunoslar tomonidan o‘rganilgan.

Xalqning ijtimoiy,siyosiy,iqtisodiy,madaniy va ma’naviy olami bilan bog‘liq nimalar bo‘lsa,ular tilda o‘z inikosiga ega bo‘ladi.Ijtimoiy xayotning lisonda aks etgan inikosi tilning lug‘at boyligi sifatida yuksak baholanadi.

Qo‘shni va qo‘shni bo‘lmagan,qardosh va qardosh bo‘lmagan har xil tillarning o‘zaro aloqasi dastlab tilning lug‘at tarkibida ko‘zga tashlanadi.Shu bois bir tilning lug‘at tarkibida ikkinchi boshqa tilning lisoniy birliklari o‘ziga xos qismini tashkil etadi.Bu hol o‘zbek tili leksikasidagi ko‘plab tojik (fors) so‘zlarining,tojik tili leksikasida esa shunday miqdordagi o‘zbekcha (turkiy) so‘zlarning mavjudligi va ularning nutqda ifodalanishi bilan ham isbotlanadi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Yuqorida keltirilgan ma'lumotlardan shu ayon bo'ladiki, qiyosiy tilshunoslik bizda ancha oldin olimlarimiz tomonidan o'rganilgan va bir qancha asarlarda o'z ifodasini topgan. Aynan "interferensiya" termini esa, G'arb tilshunosligidan kirib keldi. "Interferensiya" termini avval fizika, ximiya, biologiya sohalarida keyinroq tilshunoslik jabhasida qo'llanilgan. Ya'ni, interferensiya (**lotincha** *inter-* o'zaro, *frens-* ko'tarilish, *urilish*) hodisasini ko'p tillilik sharoitida turli til oilasi va guruhlariga, shuningdek, yaqin qarindosh tillar til sistemasining bir-biriga ta'siri shaklida namoyon bo'lishi deb talqin qilish mumkin.[4.13]

V.Y.Rozensveyg: «Interferensiya bu bilingv nutqida aloqadagi tillar qoidalarining buzilishi til me'yorlaridan uzoqlashishdir»,– deydi.[5]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, muayyan xalq, millat tilining boshqa xalq yoxud millat tiliga ta'siri lug'aviy satxdan tashqari lisoniy aralashuvlar tufayli tillararo aloqa vujudga keladi. Ikkitillilik (blinvizm) atamasi anglatgan nutqiy imkoniyat, interferensiya deb nomlanuvchi atama bilan bog'lanadi. Interferensiya jarayonida blingv (ikki tilni biluvchi) bir tilga hos lisoniy xususiyatlarni boshqa ikkinchi tilga beihtiyor ko'chirib qo'yadi. Bu jarayon bir tilning ikkinchi tilga ta'siri doirasida namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Маҳмуд Кошғарий. Девону луғотит турк. – Тошкент. 1960. 1-том, 65-66- б..
2. Поливанов Е.Д. Вокализм говора гор. Самарканда (глава из описания двуязычной системы) // Доклады АН СССР. – Ленинград: Акад. наук СССР, 1928, №14. – С.306-312;
3. Поливанов Е.Д. Материалы по грамматике узбекского языка. –Ташкент, 1934;
4. Боровков А.К. Таджикско-узбекское двуязычие. Москва, 1952; Ишондадаев Д. Некоторое особенности словообразования в таджикских и узбекских говорах Наманганских
5. I.A.RASULOVA "LINGVOMADANIY INTERFERENSIYA HAMDA UNIBARTARAF ETISH YO'L-YO'RIQLARI" – Samarqand – 2021
6. Розенцвейг, В.Ю. Языковые контакты. – Л.: Наука, 1972.
7. Мусаев К.М. Казахский язык. -М.: Восточная литература, 2008. –С. 70.